

Brüssel, 19.10.2023
COM(2023) 632 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

COSME

**Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm
2014–2020
2020. aasta järelevalvearuanne**

Sisukord

1. Sissejuhatus	2
2. Tegevus ja tulemused 2020. aastal	3
2.1. Erieesmärk A: juurdepääs rahastamisele.....	4
COSME kasvuetapi omakapitalirahastu	4
COSME laenu tagamisrahastu	5
Kaasnevad meetmed (uuringud, teabevahendid, kommunikatsioonimaterjalid ja üritused)	5
2.2. Erieesmärk B: turulepääs	5
Euroopa ettevõtlusvõrgustik	6
Rahvusvahelised intellektuaalomandiõiguste kasutajatoed VKEdele (Hiina, Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika ja India).....	6
ELi ja Jaapani tööstuskoostöö keskus	7
Hanked.....	7
2.3. Erieesmärk C: raamtingimuste ja konkurentsivõime parandamine.....	7
Klastrid	8
VKEde saadikud, VKEde assamblee ja veebipõhine meistrkursus tehnoloogiakonverentsil Web Summit Lissabonis	9
„EU Open for Business“ – uus suunanäitaja VKEdele	9
2.4. Erieesmärk D: ettevõtluse ja ettevõtluskultuuri edendamine	10
3. Toetusmeetmed ja halduskulud	10
4. Panus kliima-, kestliku arengu, soolise võrdõiguslikkuse ja digieesmärkide saavutamisse 11	
5. Järeldused	12
1. lisa. COSME 2020. aasta eelarve täitmine.....	15
2. lisa. Riigipõhine teave.....	17
3. lisa. Projektide näited ja edulood	21
4. lisa. Panus kestlikkuse, digiülemineku, soolise võrdõiguslikkuse ja kliimaeesmärkide saavutamisse	23

1. Sissejuhatus

COSME on ELi programm ettevõtjate, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde) konkurentsivõime parandamiseks¹. Programm annab lisaväärtust tänu sellele, et sellega käsitletakse rahvusvahelisi küsimusi ja turutõrkeid järgmise nelja erieesmärgi saavutamise kaudu:

1. parandada VKEde **juurdepääsu** omakapitali ja laenude vormis **rahastamisele** (vähemalt 60 % ajavahemiku 2014–2020 kogueelarvest);
2. parandada **turulepääsu** nii ELis kui ka väljaspool seda (21,5 %);
3. parandada ettevõtete, sh VKEde **raamtingimusi** ja **konkurentsivõimet** (11 %);
4. edendada **ettevõtlust** (2,5 %).

Samuti pöörati COSME programmis tähelepanu muudele strateegias „Euroopa 2020“² kindlaks määratud prioriteetidele, näiteks eesmärk aidata VKEdel saada kasu innovatsioonist, parandada nende juurdepääsu oskustele ja koolitusele ning edendada VKEde rolli sotsiaalses ühtekuuluvuses (sotsiaalmajanduse ning noorte ja naisettevõtjate toetamise abil).

COSME programmi puhul on ulatuslikult arendatud **koostoi met muude ELi programmidega, mis on asjakohased VKEdele**. Üks näide on COSME rahastamisvahendid, mida hallati tihedas koostöös Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI)³ ja programmi „Horisont 2020“ rahastamisvahenditega⁴. Euroopa ettevõtlusvõrgustik on arendanud ELi eri programmidega, nende seas programmiga „Horisont 2020“, koostoi met teenuste osutamise ja võrgustikule pakutava koolituse valdkonnas. Samuti on tõhusalt koostööd teinud rahvusvahelised intellektuaalomandiõiguste kasutajatoed ja muude ELi programmide alusel toetatavad intellektuaalomandiõiguste kasutajatoed. Hea näide on ka hoonestatud keskkonna algatuste (Initiatives for a Built Environment) raames välja töötatud seirevahend, mis hõlbustab riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvate ehitussektori meetmete seiret.

2020. aasta tööprogrammiga tehti edusamme, et viia ellu üht COSME programmi vahehindamise⁵ tulemusena tehtud põhisoovitus – keskenduda ulatuslikumatele strateegilistele meetmetele, säilitades samal ajal programmis teatava paindlikkuse uute ideede katsetamiseks. Eeskätt toetati 2020. aasta eelarvest mitut ulatuslikumat klastritele suunatud meetet.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1287/2013, millega kehtestatakse ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm (COSME) (2014–2020) ning millega tunnustatakse kehtetuks otsus nr 1639/2006/EÜ (ELT L 347, 20.12.2013, lk 33).

² Euroopa Ülemkogu kiitis aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020“ heaks 2010. aasta juunis. Vt: <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/6a915e39-0aab-491c-8881-147ec91fe88a>.

³ ESFI on andnud mitmel korral täiendavat rahastust COSME laenutagamisrahastule, sest COSME laenutagamisrahastu vahenditest ei piisanud, et rahuldada turunõudlust VKEde rahastamise järele (st kõiki Euroopa Investeeringufondile finantsvahendajatelt laekunud taotlusi). COSME kasvuetapi omakapitalirahastu vahendeid kasutatakse investeeringuteks alles siis, kui EFSI omakapitaliinstrumendi kasvu- ja laienemiskomponendi olemasolev investeerimissuutlikkus on ära kasutatud.

⁴ COSME laenutagamisrahastu moodustab koos programmi „Horisont 2020“ raames loodud InnovFini VKEde tagatisrahastuga ELi ühtse laenupõhise rahastamisvahendi ettevõtjate kasvu toetamiseks ning teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks. COSME kasvuetapi omakapitalirahastu moodustab koos „Horisont 2020“ raames loodud varajase kasvuetapi omakapitalirahastuga (InnovFini VKEde riskikapital) ELi ühtse omakapitalipõhise rahastamisvahendi ettevõtjate kasvu toetamiseks ning teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks.

⁵ <https://data.europa.eu/doi/10.2873/87360>.

2020. aastal osalesid COSME programmis lisaks 27⁶ ELi liikmesriigile ka järgmised riigid: Albaania, Armeenia, Bosnia ja Hertsegoviina, Island, Kosovo⁷, Moldova, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Serbia, Türgi ja Ukraina⁸.

Käesolevas aruandes esitatakse ülevaade ELi 2020. aasta eelarvest rahastatud COSME meetmete elluviimisest, nagu on nõutud COSME määruses. Samuti kirjeldatakse 2020. aasta eelarvest rahastatud toetusmeetmeid ja halduskulusid seoses VKEde poliitikaga. Tegemist on COSME programmi viimase ametliku järelevalvearuandega; käimasolevate meetmete sisejärelevalve aga jätkub. Komisjon vastutab COSME programmi üldise rakendamise eest. Rahastamisvahendite haldamine (1. erieesmärgi raames) delegeeriti Euroopa Investeeringufondile (EIF). Enamik programmi 2., 3. ja 4. erieesmärgi meetmeid delegeeriti Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Rakendusametile (EASME)⁹. Teatavate analüüside ja võrdlusuuringute puhul täitsid eelarvet kaudselt ka rahvusvahelised organisatsioonid.

Paljusid selle eelarveaasta projekte mõjutas teataval määral **COVID-19 kriis**. Projektide üritused ja kohapealne koostöö viidi võimaluse korral üle veebisuhtluskanalitesse ning osa üritusi ja tegevusi tuli tühistada või edasi lükata¹⁰. Paljudel juhtudel toimus üleminek virtuaalüritustele hästi ning seda lahendust kasutati ka edasistes ettevõtmistes. Mõnel juhul olid veebipõhised üritused ja suhtluskanalid aga takistuseks põhjalikumale koostööle¹¹.

2. Tegevus ja tulemused 2020. aastal

COSME programmi kogueelarve aastateks 2014–2020 (seitse aastat) oli koos halduskuludega 2,3 miljardit eurot. Finantskohustusi oli kavas kuni 2020. aastani, st programmi viimase aastani järk-järgult suurendada. Komisjon võttis igaks aastaks vastu aasta tööprogrammi ja sellega kaasnevad toetusmeetmed.

COSME programmi eelarvet täideti nelja eelarverea kaudu, kus assigneeringud on sätestatud 2020. aasta vastava muudetud rahastamisotsusega¹² ning toetusmeetmete rahastamisotsusega¹³. Pärast ELi mittekuuluvate riikide rahalise osaluse, eelmise programmitöö perioodi kasutamata assigneeringute ja mitmesuguste ümberpaigutuste lisamist oli 2020. aasta eelarve järgmine:

⁶ Alates 31. jaanuarist 2020 ei ole Ühendkuningriik ELi liikmesriik. Ühendkuningriigi toetusesaajad, kes osalesid ELi 2019. aasta või varasemate aastate eelarvest rahastatud meetmetes, osalesid programmis meetmete lõpuni ning võisid COSME programmis osaleda üleminekuperioodi lõpuni (31. detsember 2020).

⁷ Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

⁸ Käesolevas aruandes esitatakse riigipõhist teavet meetmete kohta, mille puhul oli tagatud toetusesaajate suur geograafiline katvus. Üldiselt olid COSME toetuste andmise ja hangete valikul aluseks eelkõige kriteeriumid, mis ei olnud seotud geograafilise piirkonnaga, vaid näiteks kooskõla meetmete eesmärkidega ja ettepanekute/pakkumuste kvaliteet. Oluliseks peeti ka Euroopa mõõdet. Enamikul COSME meetmetel ei olnud piisavat eelarvet selleks, et tagada rahastamiskõlblike riikide suur geograafiline katvus. Nendel juhtudel ei ole aruandes esitatud riigipõhist teavet.

⁹ Alates 1. aprillist 2021 nimetatakse seda ametit Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusametiks (EISMEA). Selles aruandes kasutatakse varasemat nimetust EASME.

¹⁰ Näiteks jäeti ära Euroopa aruka turismi pealinna 2021. aasta konkurss, kuna žüriil ei olnud võimalik kavakohaselt kohtuda. Mitu üritust Kagu-Aasias (sealhulgas klasterkontaktide loomise üritus Singapuris) lükati erilisel rangete hügieeni-/reisipiirangute tõttu edasi.

¹¹ Näiteks Euroopa sotsiaalmajandusmissioonidega saavutati küll häid tulemusi, kuid sidusrühmad andsid teada, et virtuaalüritused ei võimaldanud teha kvaliteetset/põhjalikku koostööd.

¹² C(2020) 7044 final: [DocsRoom – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](#).

¹³ C(2020) 6322 final: [DocsRoom – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](#).

- a) eelarverida 02 01 04 01 halduskuludeks: 3 619 046 eurot;
- b) eelarverida 02 01 06 01 EASME tegevuseks: 10 330 544 eurot;
- c) eelarverida 02 02 01 muudeks tegevuskuludeks: 136 538 959 eurot;
- d) eelarverida 02 02 02 rahastamisele juurdepääsu tegevuskuludeks: 290 041 750 eurot.

Toetusmeetmete rahastamisotsuses sätestati 8 000 000 euro suurune rahaline osalus, mis kirjendati ELi 2020. aasta üldeelarve real 02 02 01.

Keskmiselt 25 % COSME programmi tegevusest tegevuskuludeks ettenähtud eelarve alusel delegeeriti EASME-le¹⁴. Rahastamisvahendite rakendamine delegeeriti EIFile (vt allpool).

COSME programmi 2020. aasta eelarve oli 440 530 299 eurot. Kokku 99 % sellest eelarvest seoti kulukohustustega ning maksete täitmise määr oli keskmiselt 98 %.

2.1. Erieesmärk A: juurdepääs rahastamisele

COSME määruses on sätestatud, et ajavahemikul 2014–2020 tuleks programmi kogueelarvest vähemalt 60 % eraldada rahastamisvahenditele. Programmitöö perioodi 2014–2020 rahastamisvahendite jaoks võeti kulukohustusi kokku 1,6 miljardi euro ulatuses, st veidi rohkem kui 60 % COSME kogueelarvest.

Rahastamisvahendite ja täiendavate meetmete jaoks võeti 2020. aastal kulukohustusi summas 290 041 750 eurot, mis sisaldab EFTA ja muude ELi mittekuuluvate riikide osalust.

Laenutagamisrahastu jaoks võeti kulukohustusi 275 952 802 euro väärtuses ja kasvuetapi omakapitalirahastu jaoks 13 100 000 euro väärtuses. See moodustab 66 % COSME 2020. aasta eelarvest.

COSME kasvuetapi omakapitalirahastu

COSME kasvuetapi omakapitalirahastu eesmärk on teha investeringuid riskikapitalifondidesse, mille kaudu pakutakse riskikapitali ja vahefinantseerimist laienemis- ja kasvuetapis VKEdele. 2020. aasta eelarvest eraldati kasvuetapi omakapitalirahastule kokku 13,1 miljonit eurot. 2021. aasta lõpu seisuga oli COSME kasvuetapi omakapitalirahastu raames ühtekokku sõlmitud 23 fondilepingut¹⁵ ning COSME programmi 2014.–2020. aasta eelarvest oli finantsvahendajatele ELi toetusena eraldatud 323 miljonit eurot. Nende lepingute raames aitas COSME kasvuetapi omakapitalirahastu investeerida 2,6 miljardit eurot,^{16, 17} et toetada 346 laienemis- ja kasvuetapis VKEd; tänu sellele moodustasid investeringud kokku hinnanguliselt 4,9 miljardit eurot.

¹⁴ SEC(2013) 493 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52013SC0493%2801%29>.

¹⁵ Nendest lepingutest 16 olid seotud kasvu- ja laienemisetapi fondidega ning seitse lepingut mitmeetapiliste fondidega kombineerituna programmi „Horisont 2020“ raames loodud InnovFini varajase kasvuetapi omakapitalirahastuga.

¹⁶ EIF investeerib erasektori hallatavatesse riskikapitalifondidesse, mis omakorda investeerivad vahendajana VKEde omakapitali. Kuna lisaks EIFile investeerivad nendesse fondidesse võrdsetel alustel ka teised investorid, on tänu COSME programmist antavale ELi rahalisele toetusele kõnealusel riskikapitalifondis saadaval täiendavad rahalised vahendid investeringuteks. 2,6 miljardi suurune kaasatud rahastus kujutab endast kogurahastust riskikapitalifondides, millesse EIF on investeerinud. Samuti oli nendel investeringutel mitmekordistav mõju, mis soodustab täiendavaid investeringuid. Mitmekordistava mõju hindamiseks kasutatakse EIFi-EFSI mitmekordistava mõju arvutamise meetodikat omakapitali korral (nt iga rahastamiseks kaasatud euro kohta kaasatakse investeringuid summas 1,9 eurot), seega on kaasatud investeringute suurus 4,9 miljardit.

¹⁷ COSME määrusega on ette nähtud eesmärk investeerida 2,6–3,9 miljardit eurot 360–540 VKEsse. 2021. aastani investeeriti 2,6 miljardit eurot 346 VKEsse, kusjuures COSME kasvuetapi omakapitalirahastu

2021. aasta lõpuks oli COSME programmi 2014.–2020. aasta eelarvest 28 riigis tehtud investeeringute 2,6 miljardi euro suurusest kogusummast 25 % investeeritud Saksamaal, 19 % Prantsusmaal ja 15 % Ühendkuningriigis.

Samuti panustati COSME kasvuetaapi omakapitalirahastuga üleeuroopalisse riskikapitali fondifondide programmi (VentureEU), mis loodi 2017. aastal selleks, et kõrvaldada ELis riskikapitali finantseerimisega seotud kitsaskohad.

COSME laenutagamisrahastu

Kuna turunõudlus oli jätkuvalt suur, suurendati COSME laenutagamisrahastu eelarvevahendite summat (enam kui 1,2 miljardit eurot ajavahemikuks 2014–2020) mitmel korral täiendava rahastusega Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI) VKEde komponendi raames. Täiendav rahastamine moodustab kokku peaaegu 1,5 miljardit eurot (2014–2022). Tänu sellele sai jätkata VKEde suurema riskiga tehingute ELi tagatisega rahastamise kiiremat kasutuselevõttu. EFSI antud täiendava rahastusega toetati tehinguid, mis olid seotud 2019. aastal käivitatud digiülemineku katseprojekti jätkamisega; projekti eesmärk on võimaldada finantsvahendajatel toetada VKEsid ulatuslikumalt ja terviklikumal viisil digiülemineku laenude rahastamisega. Samuti toetati sellega reageerimist COVID-19 puhangule ning toimetulekut kriisi majandusliku mõjuga 2020. aastal ja pärast seda.

2021. aasta lõpuks oli sõlmitud 154 (edasi-)garantiilepingut 128 finantsvahendajaga (tugipangad, garantiühingud, kommertspangad ja liisingufirmad). ELi toetus nendele lepingutele moodustas kokku peaaegu 2,6 miljardit eurot, millest 2,5 miljardit eurot tuli COSME/EFSI ühisressurssidest.

Nende lepingute alusel andis COSME laenutagamisrahastu garantiisid ja edasigarantiisid finantsvahendajatele 33 riigis (26 liikmesriiki ja seitse muud COSME programmis osalevat riiki). Tänu sellele anti nendes riikides enam kui 800 000 VKE-le rahalist toetust kogusummas 50 miljardit eurot (vt 2. lisa).

Kaasnevad meetmed (uuringud, teabevahendid, kommunikatsioonimaterjalid ja üritused)

Kaasnevatele meetmetele eraldati kokku 0,8 miljonit eurot, nende hulgas edendus- ja kommunikatsioonitegevus ja ka uuring SAFE. **Uuringuga SAFE (ettevõtjate juurdepääs rahastamisele)** antakse ülevaade VKEde finantsseisundist, rahastamisvajadustest ja -võimalustest ning ootustest. See on suureks abiks tõenduspõhisel poliitikakujundamisel ELi tasandil ning selle andmeid kasutavad liikmesriigid, analüütikud, teadusringkonnad jne. 2020. aastal osales uuringus peaaegu 17 000 ettevõtet 36 riigist¹⁸.

2.2. Erieesmärk B: turulepääs

COSME määruses on sätestatud, et 21,5 % (esialgse summamana) ajavahemiku 2014–2020 kogueelarvest tuleks eraldada turulepääsu hõlbustamiseks. Sellele erieesmärgile eraldati 2020. aastal kokku 85 miljonit eurot, mis moodustab ligikaudu 19,3 % COSME programmi selle aasta kogueelarvest.

tegevust on kavas jätkata kuni viimaste tegevuste lõpetamiseni, st 31. detsembrini 2034. Eesmärkide elluviimisel võeti arvesse kõnealuse rahastamisvahendi rakendamise kaasnavaid eriomaseid probleeme, st: i) asjaolu, et prioriteetsena käsitatakse tegevusi COSME programmis osalevates ELi mittekuuluvates riikides ja et nendes riikides on investeerimishoovus väiksem, ning ii) fondilepingute allkirjastamiseks kuluv aeg, arvestades, et kõigepealt tuleb täita keerukad hoolsuskohustused ja leida rahalised vahendid.

¹⁸ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/43872>.

Euroopa ettevõtlusvõrgustik

Euroopa ettevõtlusvõrgustik pakub kvaliteetset innovatsiooni, partnerluse ja rahvusvahelistumise seotud toetust VKEdele, et soodustada VKEde arengut ning suurendada nende säilienõtkust ja konkurentsivõimet. **COSME programmi 2020. aasta eelarvest kaasrahastati 2021. aastal Euroopa ettevõtlusvõrgustikus osutatud teenuseid.** Võrgustik tegutses kõigis 27 ELi liikmesriigis ja teistes COSME programmis osalevates riikides¹⁹. Samuti jätkas võrgustik uute teenuste väljatöötamist ja laiendamist, et toetada VKEsid digiülemineku ja oma tegevuse kestlikumaks muutmisega seotud jõupingutustes. Kuna äritegevust mõjutas jätkuvalt COVID-19 kriis, kohandas Euroopa ettevõtlusvõrgustik oma teenuseid, et aidata VKEidel toime tulla uute probleemidega ja kasutada ära uusi võimalusi. Võrgustik on hakanud üha suuremal määral toetama VKEsid toimetulekul väärtusahela häiretega ja säilienõtkuse suurendamisel.

Euroopa ettevõtlusvõrgustiku 2021. aasta (2020. aasta eelarvest kaasrahastatud) tegevuse tulemused

- Euroopa ettevõtlusvõrgustikult sai nõustamistoetuse teenuseid 37 925 VKEd.
- Euroopa ettevõtlusvõrgustiku partneriotsingu teenuste abil sõlmisid kõigist võrgustiku riikidest pärit VKEd 2021. aastal rohkem kui **2 592** rahvusvahelist partnerluslepingut välismaiste äriühingutega.
- Euroopa ettevõtlusvõrgustik aitab nõustamistoetuse teenustega aastas enam kui 7 000 kliendil parandada oma konkurentsivõimet ja innovatsioonivõimet Euroopa tasandil.
- Euroopa ettevõtlusvõrgustiku digiteenuseid kasutas enam kui 20 miljonit VKEd.

Euroopa ettevõtlusvõrgustiku 2021. aasta kliendirahulolu uuringus²⁰ kinnitas 92 % vastanutest, et on Euroopa ettevõtlusvõrgustiku teenustega rahul.

Võrgustikul oli tugev koostoime programmiga „Horisont 2020“, mille raames rahastati uute sihtotstarbeliste innovatsiooniteenuste väljatöötamist VKEdele (väljaspool Euroopa ettevõtlusvõrgustiku COSME programmi teenuste ulatust)²¹. Samuti tegid komisjoni siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraat ja EASME mitmesuguste ELi programmide raames koostööd Euroopa ettevõtlusvõrgustiku juhtimise, koordineerimise ja koolituse valdkonnas.

Rahvusvahelised intellektuaalomandiõiguste kasutajatoed VKEdele (Hiina, Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika ja India)

Rahvusvahelised intellektuaalomandiõiguste kasutajatoed aitavad VKEidel rahvusvahelistuda ning pakuvad eksperdinõu selle kohta, kuidas kasutada oma intellektuaalomandiõigusi Hiinas, Kagu-Aasias, Ladina-Ameerikas ja Indias või nende piirkondadega seoses. Muude teenuste hulgas pakuvad kasutajatoed ELi VKEdele esmatasandi nõuandeid, koolitust intellektuaalomandiõiguste kasutamise ja haldamise kohta kõnealustel sihtturgudel ning intellektuaalomandiga seotud tuge vastavatel sidemete loomise üritustel. Samuti teevad kasutajatoed koostööd muude ELi programmide alusel rahastatavate

¹⁹ Albaania, Armeenia, Bosnia ja Hertsegoviina, Island, Kosovo, Moldova, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Serbia, Türgi ja Ukraina. Ühendkuningriik astus 31. jaanuaril 2020 EList ametlikult välja ning osales programmi lõpuni sellistes meetmetes nagu Euroopa ettevõtlusvõrgustik, kuid mitte juhtimisstruktuurides.

²⁰ Uuring kestis 2021. aasta aprillist 2021. aasta juuni lõpuni ning selle raames laekus 2 361 vastust.

²¹ Nende teenustega pakuti Euroopa Innovatsiooninõukogult toetust saanud isikutele konkreetset tuge projekti elluviimiseks ning aidati eriti innovatiivsetel äriühingutel suurendada innovatsioonijuhtimise suutlikkust.

intellektuaalomandiõiguste kasutajatudega²². Hiina, Kagu-Aasia ja Ladina-Ameerika kasutajatoed vastasid abiliini kaudu ühtekokku 3 962-le taotlele ning korraldasid 440 koolituskursust/veebiseminari, millel osales pisut üle 6 500 osaleja. India kasutajatugi osutas sarnaseid teenuseid ja selle tööd korraldati eraldiseisva lepingu alusel.

ELi ja Jaapani tööstuskoostöö keskus

ELi ja Jaapani tööstuskoostöö keskus soodustab ELi ja Jaapani tööstus-, kaubandus- ja investeerimisalast koostööd ning toetab ELi majandusdiplomaatiat Jaapani suunal. Ühe olulise teenusena pakub keskus majanduspartnerluslepingu kasutajatuge, et aidata ELi äriühingutel kasutada ELi ja Jaapani majanduspartnerluslepingu²³ võimalusi. COSME programmi 2020. aasta eelarvest rahastatud kaheaastasel perioodil korraldas keskus hulganisti veebiseminare, nende hulgas 27 majanduspartnerluslepingu seminari (1 478 osalejat), 76 veebiseminari Jaapani ja Jaapanisse ekspordimise teemal (kokku 2 857 osalejat), 11 veebiseminari timmitud tootmise teemal (502 osalejat) ja veebiseminare ELi peamistes poliitikaküsimustes. Peale selle viidi sel perioodil jätkuvalt ellu suuremahulist vahetusprogrammi „Vulcanus in Japan“, pakuti tehnoloogiasirde kasutajatuge, tehti poliitikaanalüüse ja esitati 33 turuaruannet. Euroopa Kontrollikoda märkis oma eriaruandes VKEde rahvusvahelistumise kohta, et ELi ja Jaapani tööstuskoostöö keskuse teenustega ollakse väga rahul, ning juhtis erilist tähelepanu teenuste järjepidevusele ja täiendavusele, kõrgele klientide rahulolu määrale ja heale koostööle Euroopa ettevõtlusvõrgustikuga²⁴.

Hanked

Mitme meetme abil suurendati hankeid korraldavate asutuste suutlikkust ja anti VKEdele uusi võimalusi pakkuda avalikule sektorile innovatiivseid, kestlikke ja ringmajandusel põhinevaid kaupu, teenuseid ja töid. 2023. aasta aprillis käivitati avaliku sektori hankijate kogukonna platvorm,²⁵ mida rahastati 2020. aasta eelarvest. Sellega toetatakse kümne suurhankijate rühma koostööd, et koguda ühist teavet konkreetsete hankevajaduste kohta (sh tehisintellekti ja päikesepaneelide valdkonnas). **Avaliku sektori innovatsioonihangete** programmi **kaasrahastamisega** aidatakse kahe käimasoleva projekti raames suurtel hankeasutustel koguda kasulikke kogemusi kommertskasutusele eelnevate innovatsioonihangetega. Nendes projektides toetatakse asutusi innovatsiooniga seotud riigihangete ettevalmistamise ja elluviimise ning võimaliku turustamistegevuse eri etappides. Ühes nendest projektidest keskendutakse tervishoiusektorile.

2.3. Erieesmärk C: raamtingimuste ja konkurentsivõime parandamine

COSME määruses on sätestatud, et ajavahemiku 2014–2020 kogueelarvest 11 % (esialgse summana) tuleks eraldada raamtingimuste ja konkurentsivõime

²² India rahvusvaheline intellektuaalomandiõiguste kasutajatugi (COSME programm), Euroopa intellektuaalomandiõiguste kasutajatugi (programm „Horisont 2020“), Aafrika intellektuaalomandiõiguste kasutajatugi (Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet) ja projekt „IP Key“ (kaubanduse peadirektooraat) ühisteks intellektuaalomanditeemalisteks üritusteks. Sellel projektil on India, Euroopa ja Aafrika kasutajatudega ühine veebisait ning selle raames on osutatud intellektuaalomandiga seotud eksperdiabi rahvusvahelistes juhtprogrammi „EU Gateway / Business Avenues“ missioonides (rahastatud välispoliitika algatuse kaudu) ja ringmajanduse missioonides (keskkonna peadirektooraat).

²³ Leping jõustus 1. veebruaril 2019. Vt: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/japan/eu-japan-agreement/eu-japan-agreement-chapter-chapter_en.

²⁴ Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 07/2022: „VKEde rahvusvahelistumise vahendid: tugimeetmeid on palju, kuid need pole täielikult sidusad ega kooskõlastatud“. Selles käsitleti finantsperioodi 2014–2020.

²⁵ [Veebisait | Public Buyers Community \(europa.eu\)](https://publicbuyerscommunity.europa.eu).

parandamiseks. Sellele eesmärgile eraldati 2020. aastal 47,9 miljonit eurot, mis moodustab 10,9 % COSME programmi kogueelarvest.

Klastrid

2020. aasta eelarvest toetati nelja suuremat klastritele suunatud meetet: Euroopa klastrite koostööplatvorm, mille raames pakutakse mitmesuguseid teenuseid ja vahendeid, et toetada klastreid suutlikkuse suurendamisel ja võrgustikutöös, kaks programmi eesmärgiga toetada klastrite rahvusvahelistumist (millest üks oli seotud kaitse- ja julgeolekusektoriga)²⁶ ja Euroopa klastrite tipptaseme programm, mille raames pakuti suutlikkuse suurendamise teenuseid ja klastrite lühiajalise vahetuse programmi. Klastrite rahvusvahelistumise programmi („Clusters Go International“) raames määrati 12 toetust konsortsiumidele, milles osaleb 64 klastrit ja ettevõtlust toetavat organisatsiooni 17-st ELi / COSME programmis osalevast riigist. Osa neist keskendub kliimaeesmärkidele (vt 4. lisa).

Kuna nende klastriprojektide keskmine kestus oli 3–4 aastat, olid paljud neist veel pooleli, kui Venemaa alustas agressiooni Ukraina vastu. Mitme projekti raames on **toetatud Ukraina ettevõtjaid**. Näiteks loodi Euroopa klastrite koostööplatvormi raames veebifoorum „EU Clusters Support Ukraine“ (ELi klastrid toetavad Ukrainat), et viia Euroopa klastrite kaudu kogutud, kontrollitud või kinnitatud abi Ukraina partnerite kaudu abivajajateni. Samuti korraldas Euroopa klastrite koostööplatvorm uuringu, et teha kindlaks kohapealsed tarneahelate katkestused. Klastrite tipptaseme projekti „BRIGHT“ raames korraldati kuuele Ukraina klastrite liidu esindajale (sõja tõttu koosnes delegatsioon ainult naistest) viiepäevane programmi „ClusterXchange“ lähetus.

Turism, moetoöstus ja elustiilisektor

2020. aasta eelarvest toetust saanud käimasolevate **turismiprojektidega** aidatakse VKEdel edendada digitehnoloogia ja uue tehnoloogia kasutuselevõttu, innovatsiooni ja arukat turismi; sel otstarbel tugevdatakse riikidevahelist koostööd ja eeskätt sidemeid piiriüleste innovatsiooniökosüsteemidega. Nende projektide raames antakse VKEdele otsest rahalist toetust, et korraldada koolitustegevust ja kohandada oma äriprotsesse. Praegu on käimas üheksa projekti, kus osaleb 73 partnerorganisatsiooni 25 riigist²⁷. Mõnes projektis toetatakse ka kestlikkus- ja kliimaeesmärke.

COSME programmi 2020. aasta eelarvest rahastatud **projekti WORTH** eesmärk on suurendada moetoöstuses ja elustiilisektoris tegutsevate VKEde innovatsioonisuutlikkust ja konkurentsivõimet ning toetada neid kliimanetraalsusele üleminekul ja digitaalse juhtpositsiooni saavutamisel²⁸. Selle raames toetatakse disainerite, VKEde, tootjate ja tehnoloogiapakujate riikidevahelisi partnerlusi, et töötada välja uuenduslikke, kestlikke ja disainile orienteeritud äriideid. Partnerlustele pakutakse inkubatsiooniprogrammi, kolmandate isikute makstavat rahalist toetust (summas 10 000–20 000 eurot), juhendamist, õigusnõustamist intellektuaalomandiga seotud küsimustes ja tuge võrgustikutöös. Esimeses partnerlusprojektide konkursis (kolmandate isikute poolne rahastus), mis oli suunatud algatusele „Uus Euroopa Bauhaus“, valiti välja 65 partnerlust. Nendele partnerlustele pakutud kümnekuuline inkubatsiooniprogramm kätkes endas 975 tundi kohandatud mentorlust,

²⁶ Nendes projektides toetatakse Euroopa klastrite piiri- ja sektoriülest koostööd, et töötada välja ühine rahvusvahelistumise strateegia ja toetada VKEde rahvusvahelistumist väljaspool Euroopat.

²⁷ Albaania, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Horvaatia, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Madalmaad, Malta, Montenegro, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Serbia, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik.

²⁸ Sh moetooted ja tekstiil, jalatsid, nahk ja karusnahk, mööbel/kodusisustus/sisekujundus, ehted ja aksessuaarid.

üheksat õpikoda (viis neist toimus veebis) ja 52 veebipõhist juhendamise põhimoodulit ja seminari. Praegu on käimas teise partnerlusprojektide konkursi valikumenetlused.

Toetus, et hinnata riikide tulemuslikkust Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“ ja VKEde strateegia põhimõtete elluviimisel – halduskokkulepe Teadusuuringute Ühiskeskusega ja Eurobaromeeter

Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskusega sõlmiti halduskokkulepe teadusliku toe saamiseks, et hinnata ELi liikmesriikide tulemuslikkust väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“ ja VKEde strateegia põhimõtete elluviimisel. Teadusuuringute Ühiskeskus tegi koos siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraadiga määratletud kümne mõõtme põhjal kindlaks näitajad ja kontrollis seotud andmete kvaliteeti. Projekt käivitati 2020. aastal ja selle tulemustest lähtuti VKEde tulemuslikkuse hindamise riigipõhiste teabelehtede ja 2021. aasta juulis avaldatud aastaaruande koostamisel²⁹. Neid teabelehti ja aruandeid kasutatakse korrapäraselt selleks, et suunata VKEdega seotud poliitika kujundamist.

Eurobaromeetri 2022. aasta kiiruuringus VKEde kohta, mida rahastati COSME programmi 2020. aasta eelarvest, keskenduti **ressursitõhususele ja keskkonnahoidlikele turgudele**. Lisateabe saamiseks vt punkt 4 allpool.

VKEde saadikud, VKEde assamblee ja veebipõhine meistrikursus tehnoloogiakonverentsil Web Summit Lissabonis

2020. aastal osutati teenuseid, et korraldada järgmist tegevust: i) neli VKEde saadikute (ELi liikmesriikide haldusasutuste esindajad) võrgustiku³⁰ kohtumist; ii) 2020. aasta VKEde assamblee (virtuaalne sidusrühmade üritus, millel osales 984 delegaati) ja iii) 2020. aasta detsembris Lissabonis peetud tehnoloogiakonverentsi Web Summit raames korraldatud veebipõhine meistrikursus, kus osales üle 200 inimese³¹. Nendel üritustel anti kasulikke juhiseid ja nõuandeid, et toetada poliitikakujundamist VKEde jaoks, seahulgasa sai VKEde saadikute võrgustik abi oma 2020. aasta aruande koostamiseks ja meetmete soovitamiseks³².

„EU Open for Business“ – uus suunanäitaja VKEdele³³

2021. aasta mais korraldati COSME 2020. aasta eelarvest saadud rahaliste vahendite abil ava- ja lõpuüritus ning kuus veebiseminari, et pakkuda ettevõtjatele ja sidusrühmadele praktilist teavet ELi programmide ja toetusvahendite kohta sellistes valdkondades nagu intellektuaalomand, juurdepääs rahastamisele, rahvusvaheline kaubandus ja ühtne turg. Igal veebiseminaril osales 206–370 inimest, mis tähendab, et osalejate koguarvu üldeesmärk (650)

²⁹ https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/sme-performance-review_en.

³⁰ 2020. aasta juunis (veebikohtumine, 46 osalejat), 2020. aasta oktoobris (veebikohtumine, 83 osalejat), 2020. aasta novembris (veebikohtumine VKEde assambleel, 67 osalejat) ja 2020. aasta detsembris (veebikohtumine, 72 osalejat).

³¹ Algselt oli kavas korraldada kohapealne konverents Berliinis, kuid COVID-19 piirangute tõttu peeti see virtuaalüritusena.

³² See aruanne sisaldab ülevaadet Euroopa VKEde tulemuslikkuse viimastest suundumustest ja soovitusi meetmete võtmiseks (<https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/core/api/front/expertGroupAdditionalInfo/40291/download>). See esitati konkurentsivõime nõukogule 2020. aasta novembris (vt: siseturu- ja tööstusministrite videokonverents – Euroopa Liidu Nõukogu, europa.eu).

³³ https://commission.europa.eu/events/eu-open-business-new-compass-smes-2021-05-26_en.

õnnestus ületada. Pärast üritust tehtud küsitlusuuringus jäi 80 % vastanutest üritusega rahule³⁴.

2.4. Erieesmärk D: ettevõtluse ja ettevõtluskultuuri edendamine

COSME määruses on täpsustatud, et ajavahemiku 2014–2020 kogueelarvest 2,5 % (esialgse summana) tuleks suunata ettevõtluse ja ettevõtluskultuuri edendamiseks. Sellele eesmärgile eraldati 2020. aastal 3,6³⁵, ³⁶ miljonit eurot, mis moodustab 0,8 % COSME programmi kogueelarvest.

Tüdrukute ja naiste digi- ja ettevõtluspädevuse suurendamine (ESTEAM)³⁷

Selle COSME programmi 2020. aasta eelarvest toetust saanud projekti eesmärk on suurendada tüdrukute ja naiste digi- ja ettevõtluspädevust ning enesekindlust. Projekt kestab 2024. aasta lõpuni. 2022. aasta mais korraldati tüdrukutele suunatud üritus (203 osalejat) ja 15 kohapealset seminari, millel keskenduti probleemide lahendamisele, juhtumianalüüsile ja uute lahenduste väljapakkumisele. 2022. aasta juunis leidis aset esimene naistele mõeldud üritus ESTEAM Fest täiskogu istugi ja seminaridega, et suurendada naiste ettevõtlus- ja digioskusi. 2022. aasta lõpuni osutati mentorlusteenuseid.

Euroopa sotsiaalmajandusmissioonid

Euroopa sotsiaalmajandusmissioonides lähtuti 2018. aastal korraldatud edukast katsealgatusest saadud kogemustest. Selles COSME programmi 2020. aasta eelarvest rahastatud jätkuprojektis korraldati mitu seminari, millel osalesid sotsiaalmajanduse paljud eri sidusrühmad, et edendada piirkondlikku koostööd parima tava jagamise ja ülevõtmise ning piirkondadevahelise õppimise abil. Toetust sai 88 organisatsiooni 27 ELi liikmesriigist / COSME programmis osalevast riigist. Korraldati enam kui 60 sotsiaalmajandusmissioonide seminari, millel osales ligikaudu 2 500 inimest ja mille käigus teatati 350 heast tavast. Samuti esitati projektide tulemusena hulk soovitusi piirkondliku/kohaliku sotsiaalmajanduse parandamiseks ning loodi võimalusi ja stiimuleid edasiseks partnerluseks.

3. Toetusmeetmed ja halduskulud

COSME programmi toetusmeetmeid rahastati eelarvereaal 02 02 01. 2020. aastal eraldati toetusmeetmetele 6,2 miljonit eurot.

Sidusrühmadega korraldati konverentse ja kohtumisi, et arutada eri tööstussektorite probleeme. Muude toetusmeetmete hulgas olid analüütiline töö (nt uuringud, mille eesmärk on toetada poliitikakujundamist) ja teabevahendid praktilise abi andmiseks VKEdele.

Uuringuga, **milles keskendutakse ärisaladuse õiguskaitsele andmepõhise majanduse kontekstis**,³⁸ pakutakse poliitikakujundajatele väärtuslikku teavet selle kohta, kuidas

³⁴ Küsimustele „Kas veebiseminar pakkus Teile inspiratsiooni?“, „Kas kavatsete selle tulemusena meetmeid võtta?“, „Kas see vastas Teie ootustele?“, „Kas soovitaksite seda teistele?“ vastas (keskmiselt) 80 % osalenutest kas „Jah“ või „Pigem jah“.

³⁵ See summa oli 2020. aastal väiksem seepärast, et programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele“ projektikonkurss leidis aset 2019. aastal.

³⁶ Peale selle käsitati 2020. aastal prioriteetsemana rahastamisvahendeid (nendele eraldati 66 % COSME eelarvest, kujuures sihtnäitaja programmi koguperioodiks oli 60 %). Rahastamisvahendite abil toetati ka ettevõtlusega seotud eesmärgid.

³⁷ Lisateabe saamiseks vt [projekti veebilehte](https://eismea.ec.europa.eu/esteam-fests-and-communities-girls-and-women_en) ja esimese kahe ESTEAM Festi videoid (https://eismea.ec.europa.eu/esteam-fests-and-communities-girls-and-women_en).

ärisaladuste õiguskaitsesse võib aidata luua turvalise keskkonna ettevõtjatevaheliseks andmete jagamiseks, eeskätt Euroopa andmepõhise majanduse jaoks strateegiliselt olulistest sektorites. Uuring hõlmab 13 juhtumianalüüsi kasulike näidetega sellest, kuidas ettevõtjad oma ärisaladusi haldavad. Paljud uuringu näitajad olid oodatust paremad, kuid samal ajal esines teatavaid raskusi vaheetappides (küsimustikele laekus andmete tundlikkuse tõttu oodatust vähem vastuseid ja ajakava oli vaja COVID-19st tingitud probleemide tõttu teataval määral muuta).

Keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate uuring

Kuna kasvufirmad ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad ei kuulu VKEde määratluse³⁹ alla, mille on välja töötanud Euroopa Komisjon, jäävad nad VKEde toetuskavade kohaldamisalast sageli välja. Selle uuringu eesmärk oli koguda keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate kohta teavet (statistilised andmed ning teave keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate eripärade ja selle kohta, milliseid takistusi neil äritegevuses ja laienemisel esineb) ja hinnata, kas vaja oleks sihtotstarbelist poliitikat, et neid äriühinguid toetada ja suurendada nende suutlikkust luua töökohti. Lõplik aruanne avaldati 2022. aasta novembris⁴⁰ ja seda levitati asjaomaste sidusrühmade seas.

Halduskulud moodustasid 2020. aastal eelarvest 3 %. See hõlmas eksperdikohtumisi, teavitus- ja kommunikatsioonimeetmeid ning komisjoni (siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraadi) 3,3 miljoni euro suuruseid kulusid, mis olid seotud IT-võrkude ning muu tehnilise ja haldusabiga. EASME tegevuseks eraldati programmi eelarvest 9,9 miljonit eurot.

4. Panus kliima-, kestliku arengu, soolise võrdõiguslikkuse ja digieesmärkide saavutamisse

Allpool on esitatud lühike ülevaade COSME programmi panusest nende eesmärkide saavutamisse ning ka näiteid konkreetsetest meetmetest. **Lisateave programmi panuse kohta nende küsimuste integreerimise eesmärkide saavutamisse on esitatud 4. lisas.**

COSME programmi **rahaline osalus kliimamuutuse küsimuse integreerimise eesmärgi saavutamises** (mis on sätestatud komisjoni kõikide programmide puhul ja moodustab kokku 20 % ELi eelarvest aastateks 2014–2020) on hinnanguliselt 25,6 miljonit eurot (6 % programmi finantseraldistest 2020. aastal). COSME meetmete panust kliimamuutuse küsimuse integreerimisse ei jälgita täpselt,⁴¹ kuid seda eesmärki võetakse teataval määral arvesse paljudes projektides ja meetmetes. Head näited on muu hulgas COSME kasvuetapi omakapitalirahastu, Euroopa ettevõtlusvõrgustik, mitmesugused toetusmeetmed klastritele, sealhulgas klastrite rahvusvahelistumiseks, ja partnerlusprojekt „WORTH“ eesmärgiga parandada elustiilitööstuses tegutsevate VKEde konkurentsivõimet ja innovatsioonisuutlikkust.

Samuti viidi läbi Eurobaromeetri kiiruuring, milles keskenduti konkreetselt VKEde ressursitõhususele ja keskkonnahoidlikele turgudele, ning lõpule on jõudmas **Euroopa kliimaneutraalse tööstuse konkurentsivõime tulemustabeli (CIndECS)** väljatöötamine Teadusuuringute Ühiskeskusega sõlmitud halduskokkuleppe raames. Selle töö tulemusi on

³⁸ <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/c0335fd8-33db-11ed-8b77-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-267469968>.

³⁹ [Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ mikroettevõtjate ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratluse kohta.](#)

⁴⁰ <https://www.esri.ie/system/files/publications/BKMNEXT429.pdf>.

⁴¹ Paljude COSME meetmetega aidati mingil määral kaasa kliimaeesmärkide saavutamisele. Kuna seda tehti aga konkurentsivõime suurendamise laiemal eesmärgil raames, ei olnud meetmete kliimakomponendi jaoks üldjuhul ette nähtud eraldi eelarvet.

juba arvesse võetud mitmes olulises poliitikaalgatuses, sealhulgas puhta energia tehnoloogia vaatluskeskuse toetavad aruanded ja nullnetotööstuse määrus. Täpsem teave on esitatud allpool 4. lisas.

Paljude COSME meetmetega **aidatakse saavutada** kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030 kindlaks määratud **kestliku arengu eesmäärke**. Eeskätt panustavad Euroopa ettevõtlusvõrgustik ja sotsiaalmajandusmissioonid kestliku arengu 8. eesmärgi (inimväärne töö ja majanduskasv) saavutamisse. Kestliku arengu 9. eesmärgiga (kaasav ja kestlik tööstus, innovatsioon ja säilenõtkete taristu) tegeletakse Euroopa ettevõtlusvõrgustiku, klastrite tippaseme projektide ja turismivaldkonna toetusmeetmete abil (vt ka allpool digiüleminekuga seotud tekst). Kestliku arengu 12. eesmärgile (kestlik tarbimine ja tootmine) keskendutakse muu hulgas elustiilitööstuse projektis „WORTH“.

Samuti **aidatakse COSME programmi mitme meetmega saavutada digiülemineku eesmäärke**, Nende hulka kuuluvad projektid, mille eesmärk on edendada digiüleminekut, innovatsiooni ja uute tehnoloogiate kasutuselevõttu turismisektoris, avaliku sektori innovatsioonihangete projektid, millega aidatakse ametiasutustel korraldada konkurentsieelseid innovatsioonihankeid sellistes valdkondades nagu tehisintellekt, ning klasterprojektid, mille eesmärk on soodustada põllumajandusliku toidutööstuse, autotööstuse, tekstiilitööstuse ja täppismeditsiinitööstuse digitehnoloogiaga seotud kogemuste vahetamist ja vastastikust rikastamist.

Ehkki COSME määruks ei ole sätestatud konkreetset **soolise võrdõiguslikkuse** eesmärki ega sihttasest, on programmist toetatavate meetmete puhul soolise võrdõiguslikkuse põhimõtete järgimine ja soolise mõõtmise arvessevõtmine siiski tagatud. Eespool punktis 2.4 osutatud ESTEAM-projekti eesmärk on edendada digiüleminekut ning tüdrukute ja naisettevõtjate ettevõtlikkust ja enesekindlust. Samuti on olemas teatavaid andmeid naiste osakaalu kohta rahastamisvahendite toetusesaajate ja projektikoordinaatorite hulgas.

5. Järeldused

Tegevuseelarve puhul oli nii kulukohustustega sidumise määr kui ka maksete täitmise määr 99 %. Seega on kulukohustuste täitmise määr jätkuvalt kõrge ja tegevuskulude maksete täitmise määr oli võrreldes eelmise aasta näitajaga suurem.

Üks keskne eesmärk oli juurdepääs rahastamisele, mille puhul oli eelarve täitmise määr 66 %. COSME laenu tagamisrahastu abiga said finantsvahendajad ka 2020. aastal anda rahalist toetust VKEdele, kellega seostati suuremat riski ja kellel oli raske saada võlapõhist rahastamist. Üldjoontes oodatakse, et COSME laenu tagamisrahastu aitab programmi kogu kestuse jooksul tagada rahastuse enam kui 67 miljardi euro ulatuses. COSME kasvuetapi omakapitalirahastu puhul olid kasvu- ja laienemisetapis VKEdele investeerimise näitajad piisavad, et saavutada algselt seatud pikaajalised eesmärgid. Eesmärkide elluviimisel võeti arvesse kõnealuse rahastamisvahendi haldamisega kaasnevat eriomaseid probleeme.

2020. aasta tööprogrammi alusel võeti jätkuvalt meetmeid, et viia ellu programmi vahetamise üht põhisoovitust, st keskenduda ulatuslikumatele strateegilistele meetmetele, säilitades samal ajal teatava paindlikkuse uute ideede katsetamiseks. COSME programmi 2020. aasta eelarve kulukohustustest 75 % moodustasid kulukohustused sellisteks juhtalgatusteks nagu Euroopa ettevõtlusvõrgustik, programm „Erasmus noortele ettevõtjatele“ ja rahastamisvahendid.

2021. aastal osutas Euroopa ettevõtlusvõrgustik (kaasrahastamisega 2020. aasta eelarvest) 37 925 VKE-le lisaväärtusega nõustamisteenuseid,⁴² et suurendada VKEde rahvusvahelist konkurentsivõimet ja kestlikkust. Võrgustiku digiteenuseid kasutas enam kui 20 miljonit VKE-d. Samuti pakkus võrgustik VKEdele väärtuslikku tuge kogu COVID-19 kriisi ajal ning kohandas vajaduse korral oma teenuseid ja teenuste osutamise mudeleid.

Heade tulemuste ja teenuste kvaliteedi poolest paistsid silma ka paljud muud programmi meetmed. Näiteks pakkus ELi ja Jaapani tööstuskoostöö keskus mitmesuguseid teenuseid, et aidata VKEdel tegeleda äritegevusega Jaapanis ja toetada neid majandusdiplomaatias. VKEdele suunatud rahvusvahelised intellektuaalomandiõiguste kasutajatoed pakkusid VKEdele intellektuaalomandiküsimustes kasulikke nõuandeid, koolituskursusi ja üritusi seoses Hiina, Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika (sh 440 koolituskursust, millel osales 6 569 inimest) ja Indiaga.

Ka väiksemate meetmetega osutati VKEdele kasulikku tuge innovatsiooni edendamiseks ning konkurentsivõime ja kestlikkuse parandamiseks. Näiteks said moetööstusele ja elustiilisektoritele suunatud projekti „WORTH“ esimese partnerlusprojektide konkursi raames 65 disainerite, VKEde, tootjate ja tehnoloogiapakkujate partnerlust toetust kümnekuulise inkubatsiooniprogrammi kaudu, mis hõlmas 975 tundi kohandatud mentorlust. Selle toetuse jätkamiseks on välja kuulutatud uued partnerlusprojektide konkursid. Samuti viidi ellu mitu projekti koostöös hankeid korraldavate asutustega, et anda VKEdele uusi võimalusi pakkuda avalikule sektorile innovatiivseid tooteid ja teenuseid.

Lisaks tehti mitmes programmi alusel rahastatud uuringus – sealhulgas Euroopa kliimanetraalse tööstuse konkurentsivõime tulemustabel (CIndECS), uuring ärisaladuste õiguskaitse kohta andmepõhise majanduse kontekstis ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjaid käsitlev uuring – väärtuslikke järeldusi ja põhjalik analüüs, mida kasutati poliitikakujundamise toetuseks.

Samuti osutus COSME programm tõhusaks, et aidata VKEdel toime tulla uute probleemidega. Mitme 2020. aasta eelarvest toetatud meetme ja projekti raames (sh Euroopa ettevõtlusvõrgustik) hakati pakkuma eriotstarbelisi teenuseid, et aidata VKEdel tegeleda COVID-19 kriisiga seotud probleemidega. COSME programmis kestavad paljud projektid 3–4 aastat. Teatavaid 2020. aasta eelarvest rahastatud pooleliolevaid projekte on alates 2022. aastast mõjutanud **Venemaa sõjaline agressioon Ukraina vastu**. Asjakohastel juhtudel on nende projektide kestust pikendatud ning kohandatud tegevust, et võtta arvesse kriisitingimusi. Näiteks oli projekti „P2GREEN-EST“ eesmärk aidata ELi VKEdel osaleda hanketegevuses väljaspool ELi, kusjuures sihtturuks määrati Ukraina⁴³. Mõnes COSME programmi 2020. aasta projektis, mis olid veel pooleli, kui Venemaa alustas agressiooni Ukraina vastu, õnnestus teenuseid kohandada, et aidata ELi ettevõtjatel toime tulla seonduvate probleemidega – nagu tarneahela probleemid – ja pakkuda Ukraina ettevõtjatele teatavat toetust (vt punkt 2.3 eespool).

Optimeeriti seoseid muude ELi programmide ja fondidega. Näiteks sai COSME laenu tagamisrahastu veel 714 miljonit eurot tänu 1 miljardi euro suurusele tagatisele, mis anti EIF-le Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist. Selle abil toetati VKEsid, kellel olid

⁴² Nendele VKEdele osutati mitmesuguseid teenuseid, mis olid kohandatud nende konkreetsetele vajadustele eri aegadel. Euroopa ettevõtlusvõrgustiku teenuste osutamise mudeli keskne osa on eesmärk luua VKEdega pikaajalisem töösuhe ja toetada neid keskpikas perspektiivis, et aidata neil tegeleda kõikvõimalike küsimuste, probleemide ja võimalustega.

⁴³ Kuna sõja puhkemine tekitas projektis tõsiseid häireid, pandi toetusleping ootele. Mitme kuu möödudes hinnati olukorda uuesti ja toetuslepingut muudeti, et lisada sellesse uus ELi mittekuuluv sihtriik; tänu sellele sai projektitegevust jätkata.

COVID-19 kriisi tõttu tekkinud likviidsusprobleemid. Euroopa ettevõtlusvõrgustik arendas koostöötava programmi „Horisont 2020“, Euroopa Innovatsiooninõukoguga ning mitmesuguste ELi programmide ja toetuskavadega. Samuti on mitmel juhul tehtud koostööd käimasolevate või varasemate COSME programmi projektidega, näiteks Euroopa ettevõtlusvõrgustiku, projekti „WORTH“ ja mitme hankemeetme puhul.

2020. aastast käimasolevate COSME programmi meetmete puhul jätkatakse järelevalvet ning erilist tähelepanu pööratakse meetmetele, mis tuli COVIDi tõttu ümber planeerida, ja juhtumitele, mille puhul tehti kindlaks konkreetsed probleemid. Korrapärase järelevalve tulemusena jaotati eelarvevahendid ümber kõige edukamatele ja kõige rohkem taotlusi saanud tegevustele. Näiteks eraldati 2020. aasta tööprogrammi jääksumma (815 107 eurot) turismisektori digiüleminekut, innovatsiooni ja uut tehnoloogiat edendava projektikonkursi reservnimekirja projektidele. Veel üks näide on vahendite ümberpaigutamise COSME kasvuetapi omakapitalirahastust COSME laenu tagamisrahastusse.

Sellest järelevalvemenetlusest saadavad kogemused on samuti abiks edasiste meetmete väljakujundamisel, eeskätt jõupingutustes, mille eesmärk on tagada juhtmeetmete suurem järjepidevus⁴⁴, ning VKEde samba 2024. aasta tööprogrammi koostamiseks tehtavas töös.

Üldjoontes võib oodata, et COSME 2020. aasta meetmete eesmärgid saavutatakse. Paljude meetmete puhul on sihttasemed juba täidetud ning COVID-19 kriisist mõjutatud projektid on taas järje peal. Programmist toetatavate meetmetega edendatakse jätkuvalt konkurentsivõimet, majanduskasvu ja tööhõivet ning seejuures on paljude programmi projektide raames – eelkõige Euroopa ettevõtlusvõrgustik ja klastritele mõeldud toetusmeetmed – näidatud suutlikkust vastata VKEde muutuvatele vajadustele ja reageerida paindlikul viisil uutele probleemidele.

⁴⁴ Neid toetatakse nüüd ühtse turu programmi VKEde samba raames. Eeskätt on Euroopa ettevõtlusvõrgustik, programm „Erasmus noortele ettevõtjatele“ ja klastrite ühisalgatused nüüd mitmeaastased meetmed, mida kaastahastatakse 2024. aastani, et tagada nende teenuste jätkuvus keskpikas perspektiivis. Vt ka käesolevate järelduste kolmas lõik.

1. lisa. COSME 2020. aasta eelarve täitmine
(andmed on esitatud eurodes)

Eelarverid a		Kulukohustused			Maksed		
		<i>kõik fondi allikad</i>			<i>kõik fondi allikad</i>		
		Esialgne eelarve	Täidetud eelarve	Täitmine %	Makseteks kättesaadavad assigneeringud	Tehtud maksed	Täitmine %
02 02 02	Juurdepääs rahastamisele	290 041 750	290 041 750	100 %	333 931 327	328 837 656	98 %
02 02 01	Turulepääs, ettevõtluskeskkon d ja ettevõtlus						
	Rakendab siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraat (GROW)	10 049 697	10 026 133	100 %	8 901 623	8 878 059	100 %
	Delegeeritud EASME-le	126 489 262	123 066 819	97 %	132 390 902	132 390 902	100 %
	Kokku	136 538 959	133 092 952	97 %	141 292 525	141 268 961	100 %
02 01 04 01	Halduseelarve	3 619 046	3 333 968	92 %	3 619 046	1 033 829	29 %
02 01 06 01	EASME – halduseelarve (tegevuseelarve)	10 330 544	9 916 195	96 %	10 330 544	9 916 195	96 %
	Eelarve kokku	440 530 299	436 384 865	99 %	489 173 442	481 056 641	98 %

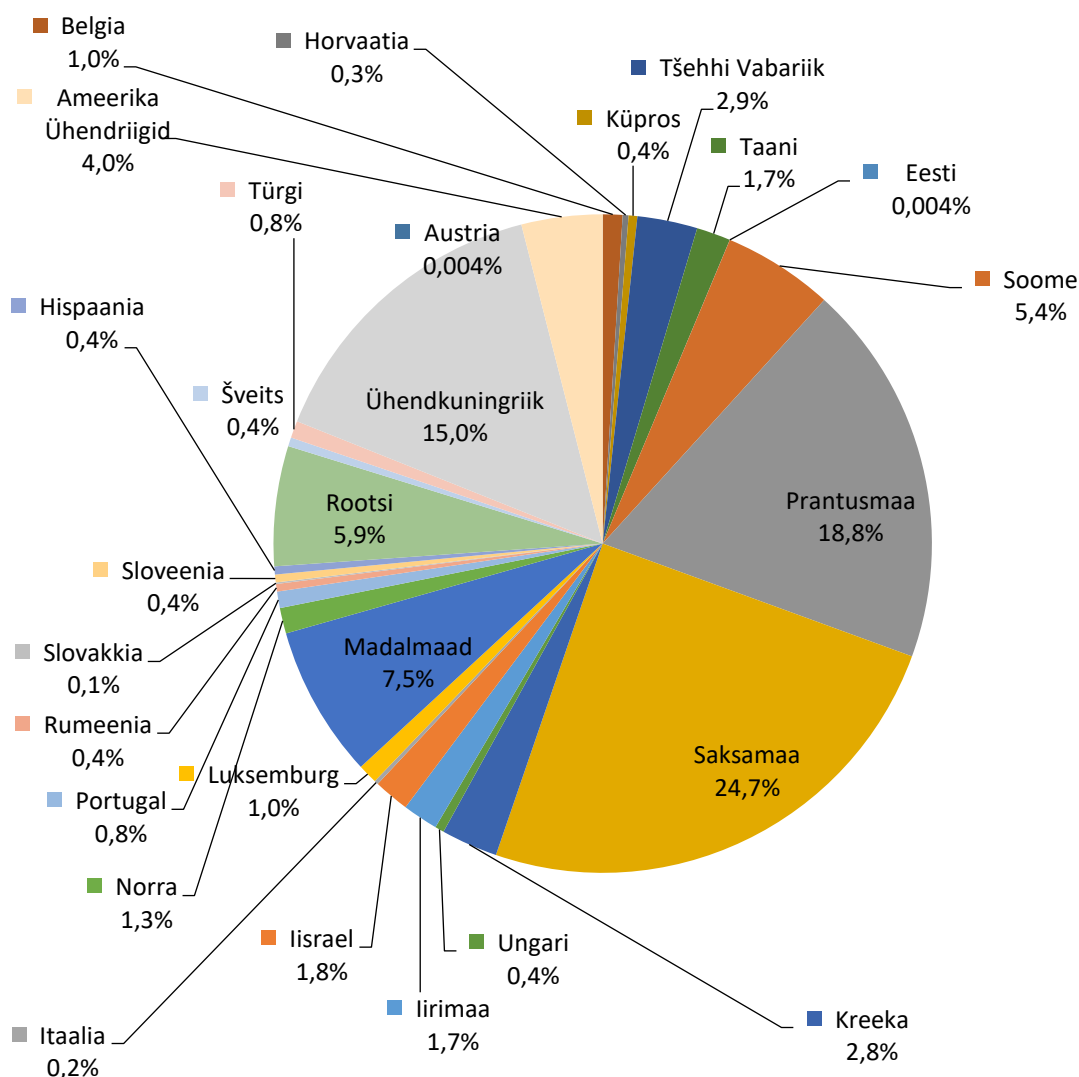
2. lisa. Riigipõhine teave

1. Rahastamisvahendid

Alljärgnevatel joonistel on esitatud eri riikides VKEdele antud rahalise toetuse geograafiline jaotus. Riigipõhine teave kajastab kumuleeritud tulemust, mis põhineb kõigil 2014.–2020. aasta kulukohustustel. Rahastamisvahendite puhul sisalduvad rakendusmudelitest tulenevalt iga-aastased kulukohustused üldtulemustes, mis põhinevad ka varasemate aastate eelarvelistel kulukohustustel.

Kasvuetapi omakapitalirahastu

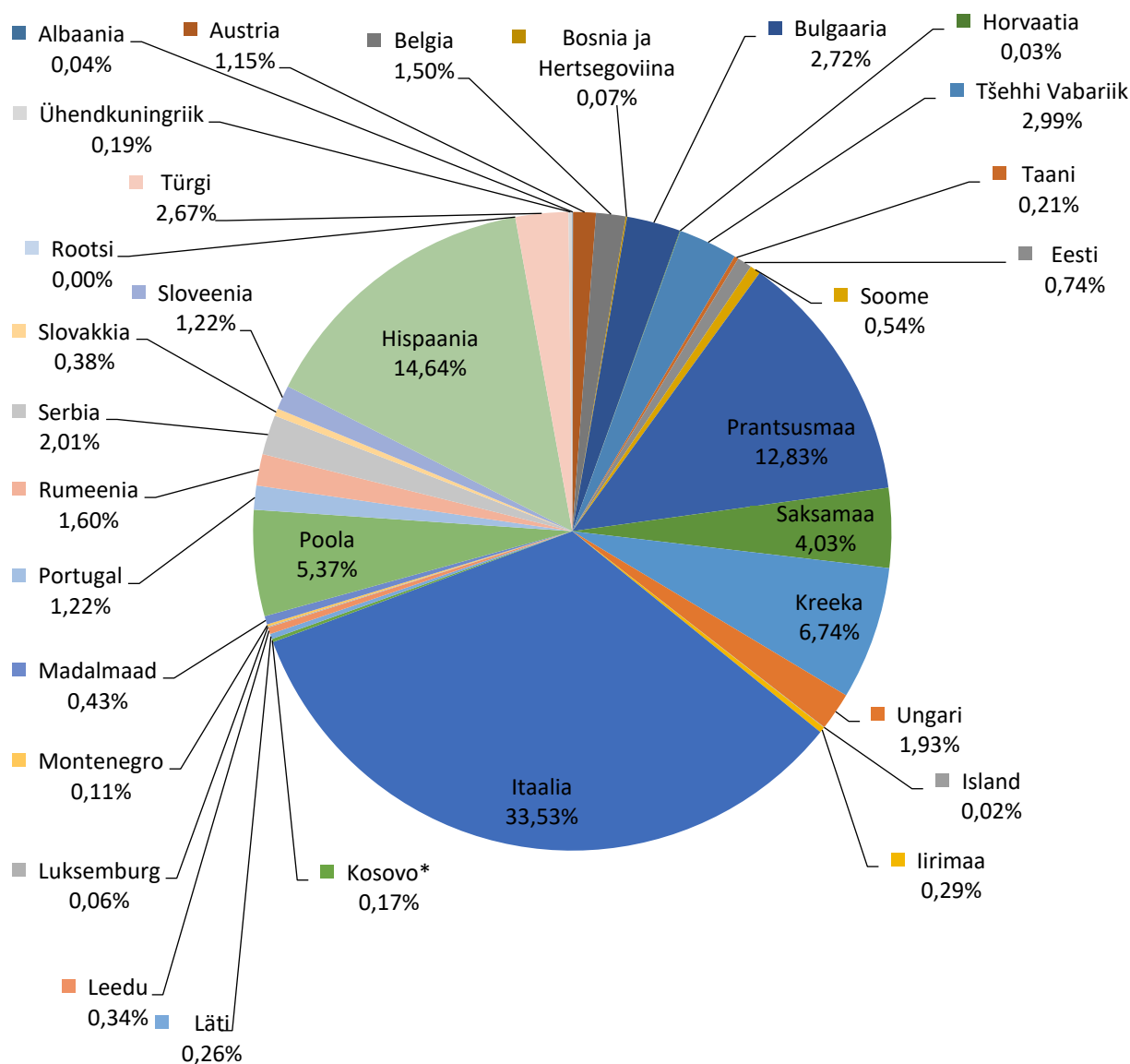
2021. aasta lõpu seisuga oli COSME programmi 2014.–2020. aasta eelarvest tehtud kokku 2,6 miljardi euro ulatuses investeringuid 28 riigis (25 % sellest summast investeeriti Saksamaal, 19 % Prantsusmaal ja 15 % Ühendkuningriigis).

Laenutagamisrahastu

Geograafiline hajutus

2021. aasta lõpuks oli COSME laenutagamisrahastust antud garantiisid ja edasigarantiisid finantsvahendajatele 33 riigis (26 liikmesriiki ja seitse COSME programmis osalevat riiki). Tänu sellele said enam kui 800 000 VKEd rahastust summas 50 miljardit eurot.

* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

Riikide osalus 2.–4. erieesmärgi puhul (turulepääs, raamtingimuste ja konkurentsivõime parandamine, ettevõtlus)

COSME projektid valiti konkursikutsetes kindlaks määratud kriteeriumide alusel, eeskätt taotluste asjakohasus, kvaliteet ja mõju. Samuti võeti arvesse Euroopa mõõdet. Sellegipoolest ei valitud projekte ainuüksi geograafiliste kriteeriumide põhjal.

Euroopa ettevõtlusvõrgustik tegutses 2020. aasta eelarvest saadud rahaliste vahendite toel kõigis ELi liikmesriikides ning osutas teenuseid VKEdele kõigis ELi piirkondades. Euroopa ettevõtlusvõrgustikul oli liikmeid ka Islandil ning programmis osalevates ja sellega liitunud riikides. Kuigi Ühendkuningriik astus EList 31. jaanuaril 2020 ametlikult välja, osales ta programmi lõpuni Euroopa ettevõtlusvõrgustikus, kuid mitte juhtimisstruktuurides.

Ka paljude muude suuremate meetmete puhul oli toetusesaajaid eri ELi liikmesriikidest ja muudest osalevatest riikidest, nagu on osutatud allpool.

Toetusesaajate arv riikide kaupa nelja suurema COSME meetme puhul

Riik	Klastrite tippase	Turism: „TOURINN*“	Euroopa Sotsiaalmajandus-missioonid	Klastrite rahvusvahelistumine (kõik sektorid, sh kaitsesektor)	Nelja meetme peale kokku
Albaania	0	1	0	0	1
Austria	0	0	1	0	1
Belgia	0	3	7	4	14
Bulgaaria	2	2	1	2	7
Küpros	0	1	0	2	3
Tšehhi Vabariik	3	1	1	0	5
Saksamaa	5	3	2	2	12
Taani	3	1	1	3	8
Eesti	2	0	1	1	4
Kreeka	1	2	3	0	6
Hispaania	14	14	13	16	57
Soome	2	2	2	0	6
Prantsusmaa	7	2	5	14	28
Horvaatia	0	5	3	0	8
Ungari	3	1	3	1	8
Island	0	1	0	0	1
Iirimaa	0	0	5	0	5
Itaalia	7	11	12	12	42
Läti	1	0	1	0	2
Leedu	6	0	0	0	6
Luksemburg	0	0	0	0	0
Malta	0	1	1	0	2
Montenegro	0	1	0	0	1
Madalmaad	2	1	5	2	10
Poola	4	1	3	3	11
Portugal	5	6	7	5	23
Rumeenia	4	2	1	2	9
Serbia	1	4	1	1	7
Rootsi	2	0	2	1	5
Slovakkia	0	1	0	1	2
Sloveenia	0	5	3	3	11

Türgi	1	0	3	0	4
Ühendkuningriik	1	1	1	0	3
Kokku	76	73	88	75	312

Esimese kolme selles tabelis osutatud konkursi puhul (klastrite tiptase, „TOURINN“ (millega edendatakse digiülemineku, innovatsiooni ja uut tehnoloogiat turismisektoris riikidevahelise koostöö ja suutlikkuse suurendamise abil) ja Euroopa sotsiaalmajandusmissioonid) on toetusesaajaid peaaegu kõigist ELi liikmesriikidest ning osalejaid ka Islandilt ja COSME programmiga liitunud riikidest. Klastrite rahvusvahelistumise projektis on osalejaid enamikust ELi liikmesriikidest:

- klastrite tiptase – 76 partnerorganisatsiooni 22 ELi liikmesriigist ja muudest programmis osalevatest riikidest;
- „TOURINN“ (digiülemineku, innovatsiooni ja uue tehnoloogia edendamine turismisektoris) – 73 partnerorganisatsiooni 25 riigist;
- Euroopa sotsiaalmajandusmissioonid – 88 toetusesaajast organisatsiooni 27st ELi liikmesriigist;
- klastrite rahvusvahelistumine (sh klastrite rahvusvahelistumise meede kaitsesektoris tegutsevatele VKEdele) – 75 toetusesaajat 18st ELi liikmesriigist.

Kõigi nelja programmi puhul oli märgatavalt rohkem osalejaid Hispaaniast ja Itaaliast ning vähemal määral Prantsusmaalt ja Saksamaalt. See ei pruugi aga olla samamoodi kõigi COSME meetmete ega/või programmi kõigi aastate puhul. Seda küsimust oleks kasulik uurida täpsemalt programmi käimasolevas lõplikus hindamises.

3. lisa. Projektide näited ja edulood

Tekstikast 1. COSME kasvuetapi omakapitalirahastu projekti näide – Finnsiirto – Soome – masinasektor

Lieto linnas (mis paikneb Soome edelaosas Turu linnast ida pool) asuv Finnsiirto tegeleb kahveltõstukite müügi ja logistikaga. Ettevõtte teeb pidevalt jõupingutusi, et muuta oma tegevust innovatiivsemaks ja teha väikseid muudatusi, et konkurentide seas silma paista. Seejuures lähtutakse klientide vajadustest. „Mõtleme pidevalt sellele, millist teenust me klientidena ise sooviksime,“ selgitab Finnsiirto turundusjuht Kalle Dahlman. Alguses müüs ettevõtte kasutatud kahveltõstukeid, mida toodi sisse teistest riikidest. Ajapikku hakati üksiksõidukite müügi asemel keskenduma sõidukipargi rendile ja hooldusele ning see tõi omakorda kaasa väga kiire kasvu.

Kiire kasvu rahastamiseks hakkas ettevõtte otsima investorit ja kohtus Folmeriga. Tegemist on börsivälisesse ettevõttesse investeeriva ettevõttega, mida toetab EIF. „Pärast esimest kohtumist oli selge, et kumbki pool on valmis tegutsema ja et meil on vastastikune usaldus.“ Tänu Folmeri investeeringule õnnestus Finnsiirtol oluliselt suurendada müügimahtusid, personali arvu ja varusid ning rajada uus peakorter. „See viis meid märksa tugevamale positsioonile,“ märgib Kalle kokkuvõtteks. Sellest ajast alates on ettevõtte järjepidevalt kasvanud – näiteks avati müügikontor Tallinnas, et laiendada äritegevust Balti riikides, ja omandati kaks teist ettevõtet (Simeri ja Suomen Telakone). Koos moodustavad need ettevõtted Soome suurima masinakontserni.

Lisateave – „Folmer case study: Finnsiirto (Finland), Machinery“ – COSME EGF / EFSI (eif.org).

Tekstikast 2. COSME laenu tagamisrahastu projekti näide – GardenLiving – Soome – aiandus ja sisehaljastus

GardenLiving on innovatiivne Soome aiandusettevõtte, mis müüb aiatooteid ja osutab selliseid teenuseid nagu maastikuarhitektuur, sisehaljastus, aiahooldus ja -kujundus. Ettevõtte atraktiivsetes ja uuenduslikes esitlusruumides saavad kliendid osta taimi ja aiatarbeid ning küsida nõu ekspertidelt. GardenLivingu asutaja ja juhataja on Eva Wuite, kes on pooleldi hollandlane ja pooleldi soomlane. Inspiratsiooni ammutab ta Soome loodusest ja Madalmaade trendidest. COVID-19 piirangute tõttu lõppesid järsult aiatarvete tellimused. Arved vajasisid aga maksmist, eriti kuna kogu hooaja (aprillist oktoobrini) laovarud olid juba valmis ostetud.

GardenLivingul õnnestus saada ELi tagatisega laen Finnvera kaudu, mida toetab EIF: „Vajasime seda laenu, et raske aeg üle elada. See aitas meil täita lüngad eelarves, laiendada oma teenuseid ja planeerida e-kaubanduse võimalusi, et valmistuda teiseks laineaks. Tänu sellele oli meil rohkem aega reageerimiseks.“ Eva on kindel, et ettevõtte tulevikupotentsiaal on suur. „Seda võin küll kindlalt öelda, et taimed ja roheline tekitavad head enesetunnet,“ lisab ta kokkuvõtteks.

Lisateave: HOME | GardenLiving

Tekstikast 3. Euroopa ettevõtlusvõrgustiku edulugu – W•SENSE – Itaalia – kaablivaba allveevõrgustus

2017. aastal töötas Rooma Sapienza ülikooli võrsefirma W•SENSE välja lahenduse, mis tagab kaablivaba allveevõrgustuse koostalitlusvõime. Tänu selle uuendusliku tehnoloogia ainulaadsusele ja suurele nõudlusele hakkas W•SENSE kiirelt kasvama. Seepärast tuli lepingute täitmiseks märkimisväärselt suurendada käibekapitali. Olenemata sellest, et tegemist oli uuendusliku tehnoloogiaga ja nõudlus oli suur, keeldus viis pank neile laenu andmast.

W•SENSE võttis ühendust Euroopa ettevõtlusvõrgustiku kohaliku üksusega Unioncamere Lazio ja sai Euroopa ettevõtlusvõrgustiku nõustajalt kasvuteenuseid. Muu hulgas aitas Euroopa ettevõtlusvõrgustik W•SENSE'il koostada põhjaliku äriplaani ja saada 500 000 euro suuruse pangalaenu ühelt ELi toetatava laenu tagamiskava vahendajalt. Samuti osales W•SENSE Euroopa ettevõtlusvõrgustiku üritustel, et leida rahvusvahelisi kontakte.

Tänu Euroopa ettevõtlusvõrgustiku toele õnnestus W•SENSE'il suurendada käivet ning luua töövõimalusi Itaalias ja kogu Euroopas. „Praeguseks on ettevõtte kaks korda suurem ja meil on 23 töötajat kolmes Euroopa riigis,“ märgib W•SENSE'i tegevjuht Chiara Petrioli. Nüüd on ettevõtte kontorid Itaalias, Norras ja Ühendkuningriigis ning sõlmitud on mitmeaastased hankelepingud peamiste vesiviljeluse, kaitsesektori, energeetika ja keskkonnaküsimuste sidusrühmadega. „Kasv on kiire ning järgmisel viiel aastal prognoosime liitkasvumääraks ligikaudu 70 % aastas,“ tõdeb Petrioli. „Võrgustik toetab meid järjepidevalt.“

Allpool 4. lisas kirjeldatakse lühidalt näiteid muudest projektidest, eeskätt digiülemineku ja kestlikkusega seotud eesmärke toetavaid klastreid ja turismiprojekte.

4. lisa. Panus kestlikkuse, digiülemineku, soolise võrdõiguslikkuse ja kliimaeesmärkide saavutamisse

1. Kliima

Panusest kliimamuutuse küsimuse integreerimise eesmärgi saavutamisse teatati paljude meetmete puhul. Allpool on esitatud mõni näide.

Euroopa ettevõtlusvõrgustik on VKEdele mitmel moel abiks kliimaprobleemidega tegelemisel. Muu hulgas aidatakse VKEdel suurendada innovatsiooni abil energia- ja ressursitõhusust, vähendades jäätmeteket ja energiatarbimist ning seega CO₂ jalajälge. Samuti tegutsevad võrgustikus sektoripõhised ja valdkondlikud rühmad, kus keskendutakse säästvate ehitusele, arukale energeetikale, keskkonnaküsimustele ja ringmajandusele. Kliimaküsimustega (nagu ringmajandus, arukas energeetika, säästev ehitus ja keskkonnahoidlik tehnoloogia) tegeleb Euroopa ettevõtlusvõrgustikus enam kui 200 asjatundlikku ettevõtlusnõustajat⁴⁵.

COSME kasvetapi omakapitalirahastust on investeeritud 6,7 miljonit eurot riskikapitalifondi, mille tegevus on suunatud puhtale tehnoloogiale.

https://www.eif.org/what_we_do/equity/single_eu_equity_instrument/cosme_efg/intermediaries.pdf.

Kogu programmiperioodi jooksul aitas COSME kasvetapi omakapitalirahastu teha enam kui 62 miljoni euro ulatuses investeeringuid energia- ja keskkonnasektoris tegutsevatesse VKEdeesse. Pärast programmiperioodi suurenes sellesse sektorisse tehtud investeeringute summa veelti.

https://www.eif.org/what_we_do/equity/single_eu_equity_instrument/cosme_efg/cosme-efg-implementation-update.pdf.

2020. aasta eelarvest rahastati **Eurobaromeetri 2022. aasta kiiruuringut väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde), ressursitõhususe ja roheliste turgude kohta**; uuringus vaadeldakse VKEde tulemuslikkust ja meetmeid ressursitõhususe suurendamisel, nende ees seisvaid takistusi ja poliitikameetmete potentsiaali VKEde roheülemineku kiirendamisel. Eurobaromeetri uuringu tulemusi kasutatakse poliitikakujundamisel, et toetada VKEsid roheüleminekul kooskõlas ELi ajakohastatud tööstusstrateegiaga (sh lähtutakse nendest üleminekujuhiste koostamisest). Lõpparuanne avaldati 2022. aasta märtsis. [SMEs, resource efficiency and green markets – March 2022 – Eurobarometer survey \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurobarometer/surveys/index.cfm?id=687).

Klastrite rahvusvahelistumise programmi („**Clusters Go International**“) raames tegeletakse 12 projektist kuues kliimamuutustega seotud küsimustega. Nendest projektidest kolme puhul suunatakse kliimaeesmärkide saavutamisse hinnanguliselt kokku 1,6 miljonit eurot (40 % nende projektide kogueelarvest):

⁴⁵ Käesolevas järelevalvearuandes keskendutakse COSME programmist kaasrahastatavatele Euroopa ettevõtlusvõrgustiku teenustele. Lisaks osutas Euroopa ettevõtlusvõrgustik teatavaid spetsiaalselt kindlaksmääratud teenuseid programmi „Horisont 2020“ toetusega (kliendihaldusteenused VKEde rahastamisvahendi korral ja teenused, mille eesmärk on aidata VKEdel suurendada innovatsioonijuhtimise suutlikkust).

- „ESECA“ – **taastuenergia ja tarkvõrgu** sektorites tegutsevatele Euroopa VKEdele ette nähtud projekt, et aidata neil töötada välja ühine rahvusvahelistumise strateegia, mis sisaldab Sahara-taguse Aafrikaga seotud ühiseesmärke;
- „ICBuild“ – projekt, millega edendatakse rahvusvahelistumist **ringmajanduse tagamiseks ehitussektoris**;
- „EU Water4i SD“ – Euroopa aruka **veemajanduse** algatus eesmärgiga toetada rahvusvahelist kestlikku arengut.

Peale selle käsitletakse kliimamuutustega seotud küsimusi ka järgmistes projektides:

- „REC-N-COMP“ – **ringlussevõetud materjalidel põhinevate komposiitmaterjalide ja kasutuselt kõrvaldatud toodete töötlemise tehnoloogiaga** tegelevate Euroopa VKEde rahvusvahelistumine;
- „H2Global“ – projekt, mille eesmärk on tagada ELi juhtpositsioon **rohelise vesinikumajanduse** tehnoloogia- ja tööstusliidrina;
- „AEWEN“ – projekt, mille eesmärk on luua **Aafrika ja ELi vee- ja energiavõrgustik**.

Lisateavet kõigi nende projektide kohta saab Euroopa klastrite koostööplatvormilt⁴⁶.

2023. aasta aprillis käivitati **avaliku sektori hankijate võrgustiku digiplatvorm**, mida toetati 2020. aasta eelarvest. Sellega toetatakse kümne suurhankijate rühma koostööd, et koguda ühist teavet konkreetsete hankevajaduste kohta (sh päikesepaneelide valdkonnas). Hinnanguliselt 40 % (400 000 eurot) projekti eelarvest (1 000 000 eurot) suunatakse kliimameetmetesse.

Samuti keskenduti **keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate uuringus** keskkonnakestlikkusele, sealhulgas meetmetele, mille abil need ettevõtjad parandavad oma keskkonnakestlikkust (nt energiatarbimise vähendamine, ringlussevõtt jne), ja peamistele probleemidele, millega nad selles valdkonnas kokku puutuvad.

2. Panus kestliku arengu eesmärkide saavutamisse

Paljude COSME projektidega aidatakse kaasa korraga mitme kestliku arengu eesmärgi saavutamisele.

Näiteks on töötatud välja hoonestatud keskkonna algatuste (**Initiatives for a Built Environment**) töövahend, et toetada kestlikkusele üleminekut ehitussektoris ja suurendada hoonestatud keskkonna kaasavust. Selle abil hinnatakse ja jälgitakse riikide ehitusalaseid reforme ja avaliku sektori investeerimisprogramme, mida EL 27 riigid viivad ellu oma riiklike taaste- ja vastupidavuskavade alusel. Selle projektiga aidatakse saavutada kestliku arengu 1. eesmärki (taskukohased eluasemed), 3. eesmärki (kvaliteetne hoonestatud keskkond), 5. eesmärki (oskuste arendamine), 7. eesmärki (seos renoveerimislaine ja muude algatustega), 8. ja 9. eesmärki (ELi ehitustööstuse konkurentsivõime, innovatsioon, tootlikkus ja kestlikkus), 11. ja 15. eesmärki (hoonestatud keskkond), 13. eesmärki (energiatõhusus) ja 16. eesmärki (institutsioonilised reformid).

⁴⁶ <https://profile.clustercollaboration.eu>

Euroopa kliimaneutraalse tööstuse konkurentsivõime tulemustabeliga (CIndECS), mida kirjeldatakse allpool kestliku arengu 13. eesmärki käsitlevas punktis, aidatakse saavutada kestliku arengu 7. eesmärki (taskukohane ja puhas energia), arvestades et selles hinnatakse puhta energia lahendusi, ja 9. eesmärki (tööstus, innovatsioon ja taristu), arvestades et selles keskendutakse taristu vastupanuvõime suurendamisele, hinnatakse uusi kliimaneutraalseid lahendusi eri tööstusökosüsteemide jaoks ning käsitletakse kujunemisjärgus ja innovatiivseid lahendusi.

Kestliku arengu 8. eesmärk (inimväärne töö ja majanduskasv)

Asjakohaste meetmete seas on **Euroopa ettevõtlusvõrgustiku** teenused, mille eesmärk on aidata VKEdel saavutada kestlik majanduskasv, eri meetmed **klastrite** toetamiseks ning **Euroopa sotsiaalmajandusmissioonid** (nendes missioonides oli üks sihtvaldkond kohalikud või piirkondlikud meetmed tööpuuduse vastu võitlemiseks).

Kestliku arengu 9. eesmärk (kaasav ja kestlik tööstus, innovatsioon ja säilenõtketaristu)

Euroopa ettevõtlusvõrgustik toetas VKEsid üleminekul ringmajandusel põhinevatele ärimudelitele ning keskkonnahoidlikuma ja energiatõhusa tehnoloogia kasutuselevõtul. Võrgustik tegi suuri edusamme ulatuslike kestlikkusega seotud teenuste kasutuselevõtuks, et olla valmis uue võrgustiku tegevuseks alates 2022. aastast⁴⁷.

Kestliku arengu 9. eesmärki toetati ka mitmesuguste klastritele suunatud meetmetega. Näiteks aidatakse **Euroopa klustrite tipptaseme programmi** projektiga „**EVOLUTE**“ kuuel auto- ja maismaamasinatööstuses tegutseval klastril suurendada oma tulemuslikkust oskuste arendamise ja eksperditeadmiste süvendamise abil. Samuti toetatakse projektiga programmi „ClusterXChange“, et hõlbustada rahvusvahelist, valdkondlikku ja valdkondadevahelist koostööd klustrite, VKEde ja suurorganisatsioonide vahel. See aitab ettevõtetel ja töötajatel valmistuda tulevasteks katsumusteks ning **soodustada maailmaklassi toodete ja teenuste innovatsiooni**.

Projektides, mille eesmärk on luua **strateegilised liidud, et soodustada uusima tehnoloogia kasutuselevõttu VKEde seas ja elavdada seeläbi majandust**, keskenduti sellele, et aidata VKEdel rakendada innovatiivseid tehnoloogialahendusi. Selle konkursi raames toetust saanud **projektiga „ReStartSMEs“** aidati tootmisega tegelevatel VKEdel kohaneda COVID-19st tingitud muutustega väärtusahelas ja uue nõudlusega.

Kestliku arengu 12. eesmärk – säästev tarbimine ja tootmine

Kestliku arengu 12. eesmärki aidatakse saavutada **projektiga „WORTH“**, mille eesmärk on parandada elustiilitööstuses tegutsevate VKEde konkurentsi- ja innovatsioonivõimet. Teisel VKEdel partnerlusprojektide konkursil keskenduti rohe- ja digiüleminekule, sealhulgas järgmistele küsimustele: ringmajandus, energia ja ressursside tõhus kasutamine, üleminek kestlikumale tarbimisele ja tootmisele; sotsiaalne innovatsioon ja kaasatus; CO₂ jalajälje

⁴⁷ Sel eesmärgil loodi 2022. aastal kestlikkusnõustaja roll. Alates 2022. aasta algusest võtab Euroopa ettevõtlusvõrgustik VKEst kliendi hindamisel (st kindlaksmääramisel, milliseid teenuseid iga VKE vajab) arvesse kõiki keskkonnaalaseid, sotsiaalseid ja majanduslikke aspekte. Kestlikkus on integreeritud kõigisse Euroopa ettevõtlusvõrgustiku teenustesse, sealhulgas innovatsiooni toetamine ja juurdepääs rahastamisele. Kõnealused uued Euroopa ettevõtlusvõrgustiku teenused on seotud mitmesuguste valdkondadega, nagu jäätme- ja veemajandus, puhta energia kasutamine, inimõiguste olukorra jälgimine ja aruandlus, töötaja õigused, ohutus ja tervis.

vähendamine. Näiteks on Framiore kapselkollektiooni kontseptsiooni eesmärk suurendada naisterõivaste väärtust kogu nende kasutusea jooksul; sel otstarbel pakutakse kvaliteetseid rõivaesemeid, mis ei lähe moest, võimalust esemeid vastavalt oma vajadustele kohandada ning parandamis- ja vahetusprogrammi⁴⁸.

Teatavate käimasolevate **turismiprojektidega** toetatakse ka kestlikkus- ja kliimaeesmärkide saavutamist, sealhulgas näiteks projekt „**TourINN-act**“⁴⁹.

Samuti käsitletakse **klastrite rahvusvahelistumise projektides** kestlikku tarbimist ja tootmist eri sektorites, sealhulgas energeetika ja veetarbimine, aruka veemajanduse lahendused ning taastuvenergia ja tarkvõrgud.

Kestliku arengu 13. eesmärk (kliimameetmed)

Üks asjakohane meede on **Euroopa kliimanetraalse tööstuse konkurentsivõime tulemustabel (CIndECS)**, mille eesmärk on hinnata ELi konkurentsipositsiooni 28 kliimanetraalse lahenduse osas. Selle töö käigus tehakse iga lahenduse puhul kümne konkreetse kriteeriumi alusel kindlaks tugevad ja nõrgad küljed. Nende tulemuste alusel saavad nii riikide kui ka ELi poliitikakujundajad välja töötada sihipärasemaid toetusmeetmeid. ELi kogu rahalist toetust sellele meetmele (**430 000** eurot) kasutatakse kliimaeesmärkide saavutamiseks. Projekti tulemusi on juba arvesse võetud ja nendele on viidatud järgmistes poliitikadokumentides:

- nullnetotööstuse määrusele (COM(2023) 161) lisatud komisjoni talituste töödokument „Investeeringuvajaduste hindamine ja rahastamisvõimalused ELi nullnetotehnoloogiate tootmise võimsuse tugevdamiseks“ (SWD(2023) 68 final), lk 55, 74, 76, 103;
- nullnetotööstuse määrus (COM(2023) 161, SWD(2023) 68 final, lk 10);
- aruande „Edusammud puhta energia tehnoloogia konkurentsivõime parandamisel“ 2021. ja 2022. aasta väljaanded (COM(2021) 952 final koos lisadokumentidega, (COM(2022) 643 final);
- samuti kasutati tulemustabelit **CIndECS** paljudes puhta energia tehnoloogia vaatluskeskuse aruannetes (https://setis.ec.europa.eu/publications/clean-energy-technology-observatory-ceto/ceto-reports-2022_en). Lõpparuande tähtaeg on 2023. aasta septembris.

Kestliku arengu 13. eesmärki aidatakse saavutada ka Euroopa ettevõtlusvõrgustiku, projekti „**WORTH**“ ja hoonestatud keskkonna algatuste abil (vt ka kliimameetmete punkt eespool).

Kestliku arengu eesmärkide sotsiaalne mõõde

Teatavatel COSME programmi meetmetel ja projektidel on **sotsiaalne mõõde** (sotsiaalmajanduse meetmed ning naisettevõtjatele ja muudesse konkreetsetesse rühmadesse kuuluvatele ettevõtjatele ette nähtud meetmed). Muudes COSME programmi projektides ja meetmetes on sotsiaalne mõõde lõimitud laiematesse kestlikkuse ja konkurentsivõimega seotud eesmärkidesse (nt teatavad turismiprojektid ja eespool osutatud projekt „**WORTH**“). Projekti „**WORTH**“ esimene VKEdede partnerlusprojektide konkurss oli suunatud algatusele

⁴⁸ https://worth-partnership.ec.europa.eu/projects/framiore-capsule-collection_en.

⁴⁹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/31059643/101038173/COSME>.

„Uus Euroopa Bauhaus“. Selle raames toetati kestliku arengu eesmärkide saavutamist teadlikkuse suurendamise ja/või selliste lahenduste väljatöötamisega, mis aitavad muuta elukeskkonda kaunimaks, kestlikumaks ja kaasavamaks. Sotsiaalsetele eesmärkidele keskenduti mitmes klasterprojektis, nende hulgas **klasterite tipptaseme programmi projektis „EXCELIVING“**, milles keskendutakse **aruka, tervisliku, eakasõbraliku ja kestliku elukeskkonna loomisele**. Selle projektiga aidatakse asjaomastes valdkondades tegutsevatel klasteritel läbi vaadata oma strateegia ja töötada välja uusi teenuseid, samuti korraldatakse nendele valdkondadele suunatud uuringuid, külaskäike, veebiseminare ja kontaktide loomise tegevusi.

3. Panus digivaldkonna eesmärkide saavutamisse

Paljude meetmetega toetatakse teiste eesmärkide kõrval digiüleminekut. Nende hulgas on klasterite meetmed ning projektikonkurss, mille eesmärk oli edendada turismisektoris digiüleminekut, innovatsiooni ja uut tehnoloogiat riikidevahelise koostöö ja suutlikkuse suurendamise abil.

Projektikonkurssides on olnud teatavaid üksikprojekte, mis on pühendatud konkreetsemalt digiüleminekule. Näiteks toetatakse **turismiprojektiga „EU DigiTOUR“** Euroopa turismisektori VKEsid, kes on digiüleminekul maha jäänud, ning edendatakse turismi ökosüsteemi koostööd, et töötada välja uusi, innovatiivseid ja arukaid turismilahendusi, tooteid, teenuseid ja uusi ärimudeleid ning arendada valdkondlikke oskusi **tehisintellekti, esemevõrgu, virtuaal- ja liitreaalsuse ning suurandmete** tehnoloogia abil. Selle projekti maksimaalne toetussumma on 999 963 eurot. Projektis osaleb üheksa partnerorganisatsiooni viiest riigist (Horvaatia, Itaalia, Saksamaa, Serbia, Sloveenia).

Veel üks näide on turismiprojekt **„EURO EMOTUR“**, milles pööratakse erilist tähelepanu neuroturundusmeetoditele, et parandada VKEde digitaalset mainet, tulemuslikkust ja peamisi tulemusnäitajaid nii lühiajalises kui ka pikas perspektiivis. Selles käimasolevas projektis (ELi toetuse maksimumsumma 563 236 eurot) osaleb kuus partnerit viiest riigist (Belgia, Hispaania, Itaalia, Soome ja Ühendkuningriik).

Avaliku sektori hankijate võrgustiku algatuse (teenuste osutamise leping) raames tegeleb üks kümnest **digiplatvormil** toetatavast suurhankijate rühmast tehisintellekti valdkonnaga. Sellel platvormil saavad avaliku sektori hankijad koguda ühist teavet konkreetsete vajaduste kohta kõnealusel valdkonnas ning koostada ühisavaldusi nõutavate lahenduste kohta.

Klasterite tipptaseme projekti „EPIX“ eesmärk on arendada arukate linnade valdkonnaga tegelevate klasterite tipptaset. Veel ühes klasterite tipptaseme projektis („MEDIC NEST“) tehakse tööd, et luua Euroopa metaklaster täppismeditsiini valdkonnas. Projekt hõlmab klasterite vahetusprogrammi („ClustersExchange“), et soodustada vastastikust täiendavust ja kogemuste vahetust seoses digitehnoloogiaga. Olemas on ka klasterprojektid, mis keskenduvad digitaliseerimisele sellistes sektorites nagu põllumajanduslik toidutööstus (projekt „AgriFoodX5.0“), moetööstus (projekt „CLOTH“) ning auto- ja maismaamasinatööstus (projekt „EVOLUTE“)⁵⁰.

⁵⁰Lisateavet nende projektide kohta saab veebisaidilt: <https://clustercollaboration.eu/>

4. Panus soolise aspekti arvestamise eesmärkide saavutamisse

Kuigi COSME programmi õigusliku alusega ei ole ette nähtud konkreetset soolise võrdõiguslikkuse eesmärki/sihttasest, võetakse seda mõõdet arvesse kõigis meetmetes.

Kasvuetapi omakapitalirahastu ja laenu tagamisrahastu puhul antakse soolisest mõõtmest ülevaade Euroopa Investeeringufondi poolaastanalüüsid. 2020. aasta viimatisest analüüsid nähtub, et 2019. aasta seisuga on:

- iga kümne VKE kohta, kes saavad COSME kasvuetapi omakapitalirahastust omakapitalitoetust, peaaegu kaks sellist VKEd, kus on juhtival ametikohal vähemalt üks naine;
- iga kümne VKE kohta, kes said COSME laenu tagamisrahastust võlapõhist rahastamist, peaaegu neli sellist VKEd, millel on kas naissoost tegevjuht, peadirektor või direktor.

Üks COSME programmi meede oli täielikult pühendatud tüdrukute ja naiste digi- ja ettevõtluspädevuse suurendamisele (ESTEAM). Täpsem teave on esitatud eespool punktis 2.4.

57 % Euroopa ettevõtlusvõrgustiku koordinaatoritest on naised, 43 % mehed. Samuti tegutseb Euroopa ettevõtlusvõrgustikus spetsiaalne tööühm, mille raames toetatakse naisettevõtjaid ning pakutakse nende vajadustele kohandatud partnerlusvõimalusi ja nõustamisteenuseid.

Samuti loodi COSME programmiga võimalusi ettevõtjatele, kes tegutsevad sellistes valdkondades nagu moetööstus ja sotsiaalmajandus, kus naisettevõtjate osakaal on teatavasti suur.